

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВІДПУСТКИ В УКРАЇНІ

Клецова Н. В., студ. 5 курсу ЮФ, спец. «Правознавство»
Науковий керівник: доц. Запара С. І.

Вивчаючи законодавство України про відпустки, можна сказати, що відпустка – це чітко визначений проміжок часу, який обчислюється в календарних днях і надається працівникам з метою відновлення власних життєвих потреб та інтересів із збереженням місця роботи і заробітної плати, крім відпусток без збереження заробітної плати. Державні гарантії та відносини, пов'язані з відпусткою, регулюються Конституцією України [1], Законом України (ЗУ) «Про відпустки» [2], Кодексом законів про працю (КЗпП) України [3], іншими нормативно – правовими актами України. Відповідно за законодавством України право на відпустку мають громадяни України, які перебувають в трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи.

Розвиток законодавства про відпустки починається з 1918 року. Більш того, такими науковцями як Л. Гаращенко, С. Гуцу, П. Пилипенко, І. Протченко, К. Фоміна визначаються певні етапи становлення і розвитку законодавства України про відпустки. Підставою для їх виділення є прийняття та дія основних нормативних актів, що регулювали порядок надання відпусток, а також соціально-економічний розвиток суспільства. Так, характерною рисою першого етапу було становлення законодавства про відпустки та проведення першої кодифікації трудового законодавства. Саме в цей період суттєвими ознаками оплачуваної відпустки виступали: необхідність безперервного стажу роботи на одному чи декількох підприємствах; метою відпустки був відпочинок від виконання своїх трудових обов'язків; відпустка мала чітко визначений календарний проміжок часу. Крім того, вона надавалась тільки робітникам і службовцям, які перебували з підприємством у трудових правовідносинах. Слід зазначити, що додаткові відпустки надавались понад встановлену тривалість чергової відпустки. Основна мета додаткових відпусток, врегульованих довоєнним законодавством, полягала в компенсації негативного впливу шкідливих умов праці на організм працівника.

З моменту прийняття КЗпП УСРР 1922 року необхідно виділити наступний, другий етап у процесі формування та розвитку законодавства України про відпустки, який тривав до початку Великої Вітчизняної війни. Додаткові відпустки протягом зазначеного періоду надавались з різних підстав, а саме: 1) працівникам, зайнятим на шкідливих роботах; 2) деяким категоріям працівників у районах зі шкідливими кліматичними умовами; 3) особам, які мали тривалий стаж роботи на одному підприємстві; 4) працівникам з ненормованим робочим днем. Слід зазначити, що додаткові відпустки надавались понад встановлену тривалість чергової відпустки. Основна мета додаткових відпусток, врегульованих довоєнним законодавством, полягала в компенсації негативного впливу шкідливих умов праці на організм працівника. Третій та четвертий етап характеризується відміною деяких норм, встановлених у довоєнний час. Зниження окремих гарантій на законодавчому рівні обумовлювались війною, що тривала з 1941 по 1945 рр. Були відмінені чергові та додаткові відпустки шляхом заміни їх грошовою компенсацією на всіх державних, кооперативних та громадських підприємствах і в установах. Відпустки надавались лише у випадках хвороби, вагітності та пологів. Відповідними нормативно-правовими актами, прийнятими в 1942-1943 рр., було тимчасово припинено й виплату грошової компенсації. Надання відпусток для всіх працюючих було відновлено лише з 1 липня 1945 року. Головною подією п'ятого етапу (1970 – 1991 рр.) стало прийняття Основ законодавства Союзу РСР та союзних республік про працю і Кодексу законів про працю УРСР, тобто для цього періоду характерним є проведення другої кодифікації трудового законодавства.

Що стосується шостого етапу (1991 – по даний час), то він характеризується суттєвими змінами в законодавстві України про відпустки. Особливістю визначеного періоду є те, що Україна, як незалежна держава, поступово розпочала формування власної нормативно-правової бази, в тому числі й стосовно відпусток. З прийняттям Закону України «Про відпустки» було дещо систематизовано окремі нормативно-правові акти та конкретизовано види відпусток.

Отже, ми бачимо, що розвиток законодавства про відпустки в Україні відбувалось за шістьма основними етапами, проте навіть сьогодні Україні живе за Кодексом законів про працю 1971 р. з численними змінами. Саме тому перед нашою країною нагальним постає питання формування дієвого законодавства, зокрема актуальним є затвердження проекту Трудового кодексу України.

Література: 1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96%E2%F0>.

2. Про відпустки [Електронний ресурс] : Закон України від 15.11.1996 р. № 504/96–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – С. 354. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Кодекс законів про працю України / Затверджений Законом № 322-VIII (322а-08) від 10.12.1971 р. // Відомості Верховної Ради. – 1971. – № 50. (З подальшими змінами, внесеними згідно з Указами Президії ВР Української РСР, Законами Української РСР і Законами України).